

Krzysztof Filipow
Białystok

Sztandar 18. Lwowskiego Batalionu Strzelców

Sztandar 18. Lwowskiego Batalionu Strzelców był jednym z nielicznych, który został wręczony już po zakończeniu działań wojennych, lecz jeszcze przez rozwiązaniem Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. 5 Kresowa Dywizja Piechoty przebywała w północnych Włoszech, a 18. LBS przebywał w mieście Predappio.

W październiku 1944 r. 18. LBS w pościgu za nieprzyjacielem zdobył tę miejscowość, która broniona była przez znaczne siły Niemców. Mieszkańcy miasta (miejsce urodzin Benito Mussoliniego), postanowili ufundować baonowi sztandar wojskowy. Sztandar miał być ufundowany i wręczony żołnierzom Baonu: „w podzięce za ludzkie traktowanie ich w czasie bitwy i po bitwie, za pomoc w odżywianiu dzieci biednych i głodnych tego miasta, wręczyli 18-temu Batalionowi Sztandar”¹.

Po uzgodnieniach władz miejskich z dowódcą batalionu, ppłk. Aleksander Florkowski 9 sierpnia 1946 r. wystąpił do dowódcy 2 Korpusu Polskiego o wydanie zezwolenia przyjęcia sztandaru od ludności Predappio. Meldował przełożonemu, iż wymiary sztandaru (100 cm × 100 cm) będą zgodne z przepisami wydanymi przez ministra obrony narodowej. Szata zewnętrzna miała całkowicie odpowiadać wyglądowi zewnętrznemu sztandaru ofiarowanego 9 Bolońskiemu Baonowi Strzelców Karpackich przez mieszkańców Bolonii².

Do zatwierdzenia przedstawiono także projekt rysunkowy z opisem i wymiarami. Proponowano przypuszczalny termin wręczenia sztandaru na około 15 września 1946 r.

12 sierpnia 1946 r. gen. Nikodem Sulik przekazał dokumentację drogą służbową do dowództwa Korpusu. Już tydzień później dowódca 2 Korpusu Polskiego dał swoją parafkę: „Zgoda”³. W ostatnim dniu sierpnia 1946 r. drugi zastępca

¹ Historia Sztandaru 18 Lwowskiego Batalionu Strzelców i nasz protest, IPMS, sygn. A.XII.77/122 (18 LBS).

² IPMS, Muzeum. Teczka sztandarowa (18 LBS).

³ Ibidem.

kwatremistrza korpusu ppłk. dypl. Brayczewski powiadomił gen. Sulika o zgodzie dcy Korpusu na przyjęcie sztandaru od ludności Predappio. Nakazywał także przedstawić, po wykonaniu i przyjęciu, w rysunku dokładny wzór sztandaru oraz szczegółowy opis celem zatwierdzenia i ogłoszenia w rozkazie dowództwa opis celem zatwierdzenia i ogłoszenia w rozkazie dowództwa Korpusu⁴.

Uroczystości wręczenia i przekazania sztandaru 18. LBS odbyła się w Predappio, w dniu święta dywizji 15 września 1946 r. Burmistrz miasta podczas uroczystego apelu wręczył sztandar dowódcy 2 Korpusu Polskiego gen. Władysławowi Andersowi. Ten zaś przekazał go na ręce dcy 18. LBS ppłk. A. Florkowskiemu. Wszystkim podobał się pięknie i starannie wykonany sztandar oddziału. Nic dziwnego, ponieważ wykonano go – tak jak 9. Boloński BSK – w Zakładzie Cór św. Józefa w Bolonii⁵.

Sztandar według wzoru z 1937 r. wykonany był zgodnie z wojskowymi przepisami. Na białym polu umieszczono z obu stron krzyż kawalerski w kolorze czerwonym (cynobordowym). Na płacie prawym umieszczono orła ukoronowanego (lekką stylizowanego), nawiązującego do wzoru godła z 1927 r., wewnątrz wieńca z liści wawrzynu. Na ramionach krzyża napisy nawiązujące do przebytych bitew podczas kampanii włoskiej: „PREDAPPIO” / „28-10-1944” – w dwóch wierszach, „ANCONA” / „18.7.1944”, „BOLOGNA” / „21.4.1945” oraz „M – CASSINO” / „18.5.1944”. Pomiedzy ramionami krzyża na białym polu w wieńcach wawrzynu tarcze herbowe miast: Predappio (górne) i królewskiego miasta Lwowa z Krzyżem *Virtuti Militari* (dolne).

Na płacie lewym w centrum krzyża kawalerskiego umieszczono wizerunek Matki Boskiej Ostrobramskiej w wieńcu złotym ułożonym z kłosów zboża. Matka Boska twarz i łonie ma namalowane na jedwabiu. Aureola z promieniami, podwójna korona i półksiężyc haftowane; korona ozdobiona imitacją rubinów i szmaragdów. Szaty Marii haftowane srebrnymi i ciemnopopielatowymi nićmi. Pomiedzy ramionami krzyża w wieńcach ze złotych kłosów zboża oznaki specjalne: 8 Armii Brytyjskiej – krzyż, „Syrenka” – 2 Korpusu Polskiego, oznaka specjalna 18. LBS na czerwono błękitnej tarczy oraz oznaka rozpoznawcza 5 KDP – „Żubr”. Na ramionach krzyża kawalerskiego napisy: „BÓG” / „HO-” / „-NOR” / „OJCZYŻNA” w czterech wierszach.

Do sztandaru dołączono dwie wstęgi. Jedna o włoskich barwach narodowych: zielono-biało-czerwonych, ze złotym napisem: „Il Comune di Predappio ai Suoi Liberator”. Druga zaś w polskich barwach narodowych, biało-czerwona z napisem złotymi literami: „18 Lwowski Batalion Strzelców”.

Sztandar 18. Lwowskiego Batalionu Strzelców do czasu ewakuacji na Wyspy Brytyjskie znajdował się w sztabie batalionu. Na pamiątkę uroczystości wręcze-

⁴ Kwatremistrz Dowództwa 2 Korpusu do Dowództwa 5 DKP, m.p. 31 sierpnia 1946, ibidem.

⁵ Institute Della Figlie D.S. Giuseppe, przy Via Della Libere N.4, Bologna.

nia sztandaru, wykonano i wręczono dowódcy 2 Korpusu Polskiego reprodukcję fotograficzną sztandaru 18. LBS. Przygotowano specjalne etui na miniaturę sztandaru wraz z aktem przekazania. Dokument ten datowany 22 grudnia 1946 r. w Faisford Glos zawierał interesującą sentencję: „Gen. Dyw. Władysławowi Andersowi, pod którego dowództwem zorganizowaliśmy się w Rosji, przeszliśmy Środkowy Wschód i walczyliśmy w Italii, fotografię swojego Sztandaru otrzymanego od miasta Predappio jako symbol wierności i walki w dowód szczerego oddania ofiarują żołnierze 18 LBS” Całość podpisał w imieniu żołnierzy ppłk Aleksander Florkowski, dowódca baonu.

Po powrocie do Anglii i zdemobilizowaniu żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie sztandar 18. LBS przekazany został do muzeum Instytutu. Opiekę nad sztandarem sprawował zarząd Koła Oddziałowego 18. L.B.S.

W 1947 r. kapituła Orderu Wojennego Virtuti Militari postanowiła zająć się wyróżnieniem jednostek, które w sposób wybitny zaznaczyły swą obecność się na polach bitew II wojny światowej. Wśród oddziałów proponowanych przez dowódcę 5 Kresowej Dywizji Piechoty gen. bryg. Nikodema Sulika do odznaczenia Krzyżem Srebrnym Virtuti Militari znajdował się także 18 lwowski batalion Strzelców. Wedle gen. Sulika „wszystkie oddziały przeznaczone do odznaczenia [...] są równe w zakresie swych zasług i wykazanych wartości bojowych”⁶.

Umotywowany wniosek odznaczeniowy szeroko i drobiazgowo przedstawiał wszystkie elementy kampanii włoskiej. Uwypuklał bitwę o Monte Cassino, działania nad Adriatykiem (z Anconą i Linią Gotów) oraz działania w Apeninach (Predappio, Senio i Bolonia). Jak stwierdzał Sulik: *18 Lwowski Batalion Strzelców poczynszy od wejścia na odcinek obrony S. Baggio w dniu 1.4.1944 r. aż do zakończenia kampanii włoskiej na przedmieściach m. Bologna, brał udział we wszystkich działaniach 5 KDP*⁷. Szczególną rolę położono na działania w Apeninach i bitwie o Bolonię. Ogółem Baon poniósł ogromne straty – 785 zabitych i rannych żołnierzy. W tym poległych 132 i rannych 653 żołnierzy. 18 Baon otrzymał 1 Krzyż Złoty Virtuti Militari, 57 Krzyży Srebrnych oraz 545 Krzyży Walecznych.

18 LBS poprzez wszystkie swoje bitwy wykazał wysokie walory bojowe. Cechowała go duża ruchliwość i szybkość w działaniu, upór i wytrwałość w wykonywaniu zadania oraz wysokie morale żołnierza. Jest to oddział, któremu można było powierzyć każde najtrudniejsze zadanie z przekonaniem, że wykona je sprawnie przy wykorzystaniu wszelkich możliwości. Oficerów i żołnierzy 18 LBS cechowała b. duża ambicja oddziałowa i zwartość tak na polu bitwy, jak i w życiu pokojowym w rozwiniętej pracy kulturalno-społecznej – pisał gen. Sulik. W kon-

⁶ Gen. N. Sulik do kanclerza Kapituły Orderu Wojennego Virtuti Militari, L.dz. 1105/Org.-Pers/Tj/47; IPMS, sygn. A.XII.77/92, s. 1–2.

⁷ Ibidem, s. 1.

kluzji zaznaczył: *18 Lwowski Batalion Strzelców zasłużył w pełni na odznaczenie go Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari*⁸.

Z 6. Lwowskiej Brygady Piechoty gen. Nikodem Sulik proponował nadanie krzyża jedynie 18. LBS.

Wedle relacji płk. Aleksandra Florkowskiego, ostatniego dcy 18. LBS, gen. Sulik przy rozpatrywaniu batalionów 6 Lwowskiej Brygady Piechoty jako najbardziej zasługujący na wyróżnienie wysunął 18 Baon. Uważał bowiem, że Baon był używany przez dcę brygady „do zadań samodzielnych i decydujących o sukcesach brygady czy dywizji”⁹.

Ponieważ płk Florkowski był członkiem i sekretarzem Kapituły, jego informacje są wiarygodne. Dodatkowo w imieniu gen. Sulika referował uzgodnione wnioski w imieniu dowódcy 5 KDP. Wybór 18 LBS do dekoracji orderem spotkał się z pełną aprobatą. „Nie było wówczas najmniejszych zastrzeżeń ani też sprzeciwów” – pisał płk. Florkowski¹⁰. Do nadania oficjalnego orderu wówczas nie doszło. Kapituła bowiem odłożyła sprawę dekoracji sztandarów wojskowych na czas powrotu do Kraju. Przebieg zebrania kapituły zreferowano następnego dnia prezydentowi Augustowi Zalewskiemu. Ten decyzję kapituły uznał za słuszną.

Do sprawy dekoracji sztandaru 18. LBS powrócono po dwudziestu latach. 14 lipca 1967 r. odbyło się Nadzwyczajne Zebranie Kapituły. Wtedy to w obecności obecnych członków kapituły: gen. bryg. Romana Szymańskiego, gen. Lachowicza, gen. Brochwicz-Lewińskiego, płk. Kubisza, płk. K. Chodkiewicza, ppłk. Borowika, mjr. Bronisława Łokaja szczegółowo przedyskutowano wniosek o nadanie orderu 18. Baonowi. Kanclerz – gen. Szymański zarządził, iż gen. Lachowicz i mjr. Łokaj sporządzą do 1 sierpnia 1967 r. wniosek formalny o dekorację sztandaru 18. LBS. Gotowy wniosek miał być rozpatrzony przez komisję w osobach: gen. Brochwicz-Lewiński (przewodniczący), płk Picheta i ppłk Kubisz (członkowie). Następnie wniosek miał być podpisany i zatwierdzony przez kanclerza i przedstawiony generalnemu inspektorowi Ził Zbrojnych¹¹.

Kapituła 14 sierpnia 1967 r. pozytywnie uchwaliła wniosek o nadanie orderu 18 Lwowskiemu Batalionowi Strzelców.

Wniosek o nadanie złożono prezydentowi Augustowi Zaleskiemu 29 lipca 1967 r. Podpisany był przez gen. bryg. Jana Lachowicza b. dcy 6. LBP (od 1.VIII.1943 do 25.VIII.1944) i gen. bryg. Zygmunta Czarneckiego b.zcy dcy 6. LBP (od 1.VIII.1944 do końca wojny). Przypomniano, iż: „18 LBS Order

⁸ Ibidem, s. 2.

⁹ Płk. A. Florkowski do kanclerza Kapituły Krzyża Orderu Wojennego Virtuti Militari, gen. bryg. Romana Szymańskiego, *Advogue* (Argentyna) 12.VI.1967; IPMS, sygn. A.XII.77/122 (18 LBS), s. 2.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ IPMS, Sygn. A.XII.77/99, Protokół nr 15 z Nadzwyczajnego Zebrania Kapituły, Londyn 14.VII.1967 r.

Virtuti Militari kl. V przyznany przez kapitułę tego Orderu w roku 1947 i miał być nadany po powrocie do kraju¹², do czego dołączono oświadczenie byłego sekretarza kapituły. Wniosek w pięciu punktach przedstawiał zasługi Baonu podczas kampanii włoskiej w sposób mocno pogmatwany.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej August Zaleski dopiero 19 marca 1968 r. nadał Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari: „Sztandarowi 18 Lwowskiego Batalionu Strzelców”. Zarządzenie prezydenta kontrasygnowane było przez Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych gen. dyw. Stefana Dembińskiego. Zarządzenie było lakoniczne w swoim wyrazie i stwierdzało jedynie: „w uznaniu zasług bojowych Batalionu w Kampanii Włoskiej 1944–1945” i odsyłało [sic!; dop. K. F.] do wniosków byłych zastępców brygady, kapituły i oświadczenia płk. Florkowskiego¹³.

Odnaczenie sztandarem nie oznaczało jednak jego wręczenia i oficjalnej dekoracji. Spory polityczne wśród emigracji nie pozwoliły na dokonanie tego uroczystego aktu. Cieniem na tym wydarzeniu położyły się animozje pomiędzy prezydentem, a gen. Władysławem Andersem. Atmosferę tych dni oddaje korespondencja B. Łokaja z Londynu z płk. A. Florkowskim w Argentynie: „Z przebiegu rozmów w tej sprawie odnoszę wrażenie, że V.M. ma być jakby nadane Sztandarowi Koła 18 LBS. Koło 18 LBS sztandaru niema”. Mjr Łokaj jako członek kapituły legalnej, wiernej prezydentowi kapituły zauważył: „Na terenie Londynu Koło 18 LBS współpracuje i popiera tylko Andersa”¹⁴. Prezes Koła 18. LBS jest obywatelem brytyjskim i w 18. LBS był tylko (dosłownie) parę dni w Iraku.

Natomiast Koło 18. LBS w Argentynie jest w 100% legalistyczne. Większość oficerów 18. LBS zamieszkałych w Wielkiej Brytanii wycofało się z koła po zgłoszeniu przez zarząd poparcie dla zjednoczenia i Andersa”. Przypomniano, że w Londynie znajduje się kilku starszych oficerów Baonu. Byli to wartościowi oficerowie, którzy przeszli szlak bojowy na różnych stanowiskach dowódczych. Posiadali za swoje czyny bojowe najwyższe odznaczenia i byli „legalistami”.

Mjr Łokaj – jeden z najstarszych oficerów 18. Baonu – zca dcy, który „nie opuścił „ani jednej bitwy” uważał za swój obowiązek przypomnieć, „że Sztandar 18. LBS, nie jest sztandarem Koła Oddziałowego 18. LBS”¹⁵. Zwracał się z apelem do płk. Florkowskiego, aby w miarę możliwości przyczynił się do tego, by uroczystość nadania – wręczenia rozporządzenia Pana Prezydenta mogło się

¹² Wniosek o nadanie Orderu Virtuti Militari kl. V Sztandarowi 18. Batalionu Strzelców lwowskich, Londyn 29.VII.1967, s. 1; IPMS, sygn. A.XII.77/122 (18 LBS), s. 1.

¹³ Zarządzenie prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1968 r., L.dz. 208/68; IPMS, sygn. A.XII/122 (18 LBS).

¹⁴ List B. Łokaja z 18.III.1968 r.; ibidem.

¹⁵ Ibidem, s. 2.

odbyć na 43 Eaton Place [Zamku; dop. K. F.], by wręczenie tego rozporządzenia było jak najbardziej uroczyste, by po wręczeniu otrzymujący dokument przez Pana Prezydenta, przekazał go nie Kołu 18 LBS, ale Ministrowi Obrony Narodowej R.P. do przekazania”¹⁶.

Korespondencja oficerów 18. LBS skończyło się przygotowaniem „Naszego Protestu”. Powstał on w wyniku wydarzeń z maja 1968 r., które wstrząsnęły środowiskiem byłych żołnierzy 18. Lwowskiego Batalionu Strzelców.

30 maja 1968 roku prezes zarządu Koła 18. LBS kpt. S. Zawadzki wraz z sekretarzem zarządu T. Sączkiem udali się do gen. Władysława Andersa prosząc o zezwolenie na zabranie sztandaru w dniu Święta baonu celem udekorowania go Krzyżem Virtuti Militarii przez prezydenta A. Zaleskiego. Ze zdumieniem dowiedzieli się, iż gen. Anders odmówił wydania sztandaru z Instytutu Polskiego, motywując swoją decyzję tym, „że sztandar może nie wrócić do instytutu”¹⁷.

Rozżaleni apelowali: *My byli dowódcy i szeregowi w 18-tym LBS jesteśmy oburzeni decyzją i samowolą Gen. Andersa. Stwierdzamy, że nie wchodziliśmy w skład jakiegś prywatnej armii Gen. Andersa. Batalion był jednostką Wojska Polskiego walczącego o Wolność Kraju, a nie ochrony Gen. Andersa czy dobrobyt jego klik politycznych.*

PROTESTUJEMY uroczystie przeciw tej haniebnej decyzji. Prosimy wszystkich byłych żołnierzy Wojska Polskiego bez względu na stopień wojskowy, rozsiansych obecnie po całym świecie o składanie podpisów pod naszym protestem.

*Księga z naszymi i Waszymi podpisami będzie złożona w Instytucie J. Piłsudskiego w Nowym Jorku, aby była dostępna przyszłym historykom polskim i obcym zainteresowanym w TARGOWICY londyńskiej*¹⁸. Wobec zawirowań z dekoracją sztandaru 18 LBS sprawa zaległa na kilka najbliższych lat.

Dopiero pod koniec marca 1972 r. „Zarządzenie prezydenta” o nadaniu Krzyża Virtuti Militari przekazano „na czasowe przetrzymanie” prezesowi Koła Oddziałowego S. Zawadzkie. Odpis rozporządzenia miano także przesłać gen. Antoniemu Grudzińskiemu¹⁹.

Kwestię dekoracji sztandaru 18. LBS rozwiązano ostatecznie 1 października 1972 r. W Sali Sztandarowej Instytutu dekoracji znaku 18. Baonu Strzelców dokonał minister obrony Narodowej gen. Stefan Brzeszczański. Obecni na uroczystości byli także gen. Jan Lachowicz i oficerowie 18. Baonu²⁰. Sztandar do chwili obecnej znajduje się w londyńskim Instytucie Polskim i Muzeum im. Gen. Sikorskiego.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Historia Sztandaru..., s. 2; IPMS, sygn. A.XII.77/122 (18 LBS).

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Potwierdzenie odbioru, 21.III.1972 r., ibidem.

²⁰ Wniosek na odznaczenie..., ibidem.

The banner of the 18 Lvov Riflemen Battalion

The banner of the 18 Lvov Riflemen Battalion (18 LRB) was one of few handed in after the end of the war yet still before dissolution of the Polish Armed Forces in the West. Then the 5th Kresowa Infantry Division, commanded by General Nikodem Sulik, quartered in northern Italy and the 18 LRB in Predappio.

In October 1944, in the pursuit after the enemy, the 18 LRB captured this defended by German soldiers town. As a token of gratitude for liberation from occupation, the inhabitants of Predappio decided to honour the 18 LRB by founding a banner and handing it over to the battalion. After due settlements, commandant of the battalion, Lieutenant Colonel Aleksander Florkowski, applied to commandant of the 2. Polish Corps for the permission to accept the banner from the Italians.

The ceremony of the deliverance of the banner, in which General Władysław Anders participated, took place in Predappio on the Division's Day – 15 September 1946.

On return to England and demobilization of the Polish Armed Forces in the West, the banner of the 18 LRB was transferred to the Polish Institute and General Sikorski Museum in London. The banner was confided to the care of the Board of the 18 LRB Departmental Circle. In 1947 there was an initiative to decorate the banner with the Cross of the *Virtuti Militari* (Class V), however, its conferment took place only in 1968, during the term of President of Poland within the Polish Government in Exile – August Zaleski. Yet emigrational quarrels and controversies were not to be avoided. Finally the banner was decorated on 1 October 1972.